

didactics for teachers are not new. Here it is worth highlighting the following names A. Crawford, V. Saul, S. Matthew, D. Mackinster, S. Terno, A. Pometun etc. One of the methods of developing critical thinking is hexagonal learning or the "hexagon" method. The author of this method is a British history teacher Russell Tarr. In Ukraine, this method is still not widespread among teachers. But in our opinion, this phenomenon is temporary and after some time teachers of all industries will use it. The purpose of the article: to reveal the possibilities of using hexagonal learning in history lessons in secondary and high school. Among the advantages of hexagonal learning can be distinguished: effective systematization of the material; visual representation of theoretical material; interactivity; organization of work in groups, pairs, individually; implementation of an active and differentiated approaches to learning; activation of students, achieving the inclusion of each child in the lesson; adaptability to various age groups; development of spatial and abstract thinking; effective implementation of the developmental potential of a particular lesson; for the implementation, desks and paper patterns of hexagons are enough. Using this method attracts students of different ages, promotes the development of creative and critical thinking, and also provides answers to questions: how to summarize and systematize educational material in a short period of time? how to establish connections between concepts and events, look for evidence and build certain algorithms? how to activate students in the lesson? how to manage a group process?

Key words: pedagogical technology, critical thinking, hexagonal learning, "Hexagon" method, history lessons, Russell Tarr.

УДК 37;364.4:316.77

DOI 10.31339/2413-3329-2020-1(11)-157-159

Олійник Галина Михайлівна,

кандидат педагогічних наук, викладач,

Главацька Ольга Леонідівна,

кандидат педагогічних наук, доцент,

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль

Брижак Надія Юріївна,

кандидат педагогічних наук, доцент,

Мукачівський державний університет, м. Мукачево

СОЦІАЛЬНИЙ АНІМАТОР ЯК СУБ'ЄКТ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розкрито зміст поняття «соціальний аніматор». Наукова новизна дослідження полягає у визначенні теоретико-методологічних засад соціального аніматора як суб'єкта соціокультурної діяльності. Авторами досліджено, що соціальний аніматор має на меті соціокультурне формування особистості – залучення до нових культурних цінностей, соціальних та культурних норм тощо. Проаналізовано загальні вимоги, які висуваються у професійній роботі до соціальних аніматорів. Застосовано загальнонаукові та спеціальні методи досліджень: аналіз, синтез, систематизація, узагальнення психолого-педагогічної і навчально-методичної літератури з метою комплексного вивчення різних поглядів з досліджуваної проблеми, визначення основних понять дослідження.

Ключові слова: аніматор, соціальний педагог, соціальний аніматор, соціокультурна діяльність, фахівець анімаційної діяльності.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку суспільства особлива увага приділяється соціокультурній діяльності, яка орієнтована на залучення людини до культури, соціального виховання, освіти, самоосвіти та соціалізації особистості. Професія аніматора належить до сфери соціально-педагогічної роботи і є різновидом професії соціального педагога. Як і професійна діяльність соціальних педагогів так і робота соціального аніматора охоплює: етапи розвитку і соціалізації підростаючого покоління (від раннього дитинства до соціальної зрілості); багатогранний вплив соціуму, що формує особистість (сім'я, родина, різні типи закладів освіти, різноманітні види діяльності, культурно-художні та етносоціальні процеси, які відбуваються у суспільстві і т.д.).

Аналіз актуальних досліджень і публікацій. Заслужують на увагу зарубіжні науковці, які досліджували різні аспекти анімаційної діяльності особистості, а саме: В. Бочарової, І. Булигіної, Б. Вульфова, Т. Гальперіної, Ю. Жукова, В. Квартальнова, В. Кісельова, Н. Кісельової, Ю. Красильникова, Л. Курило, Ф. Лаврова, С. Мамбекова, М. Петрової. На жаль, у вітчизняній науці ця проблема є малодослідженою, й анімаційна діяльність здебільшого розуміється лише у контексті дозвільного напрямку О. Безпалько, М. Головатий, А. Капська, М. Панасюк та ін.

Мета статті: розкриття соціального аніматора як суб'єкта соціокультурної діяльності.

Результати дослідження. На думку В. Бочарової, Г. Вороніної, М. Гур'янової, П. Шептенко [1] у своїй професійній роботі соціальний педагог виконує одразу декілька ролей, які також ґрунтуються на функціях роботи та сформованих особистісних якостях соціального педагога. Такими ролями є: посередник (сполучна ланка між дітьми і дорослими, між сім'єю і державними службами, організаціями та установами, покликаними піклуватися про духовне, фізичне і психічне здоров'я населення); адвокат (захисник інтересів, законних прав людини, її сім'ї, різних категорій населення); психотерапевт і наставник сім'ї, дітей, оточуючих їх

людей («веде» сім'ю, піклуючись про її здоров'я, непорушність моральних, загальнолюдських цінностей, своєчасне вирішення виникаючих проблем); конфліктолог (допомагає запобігати та вирішувати конфліктні ситуації своїх клієнтів); експерт у постановці соціального діагнозу і визначенні методів компетентного втручання, соціальної роботи з конкретним клієнтом; громадський діяч (підтримує, розвиває та очолює соціальні ініціативи громадян, спрямовані на оздоровлення навколишнього середовища); аніматор (спонукає людину до дії, сприяючи відновленню взаємовигідної взаємодії між особистістю і суспільством).

Аналіз ретроспективи генезису поняття «аніматор» (фр. «animer» - надихати, стимулювати, залучити до певного виду діяльності), дозволив дійти певних висновків. По-перше, цей термін уперше був запроваджений у Франції для характеристики організаторів післяурочної діяльності дітей у вільний час, по-друге, термін «аніматор» характеризував інноваційну специфіку роботи педагога у сфері дозвілля [6].

Існує чимало й профілів анімаційної діяльності, серед яких варто виділити такі, як-от: соціальний аніматор у роботі з дітьми; аніматор – вихователь у роботі з дітьми та молоддю; аніматор вуличного середовища; аніматор урбаністського (міського) середовища; аніматор у сфері превентивної діяльності; аніматор – вихователь соціального закладу; аніматор – вихователь професійного закладу; аніматор – вихователь у роботі з тяжкими (фізично і розумово) дітьми; аніматор спортивного і технічного напрямків; аніматор у будинках для пристарілих; аніматор-організатор дозвілля та ін. [5, с. 87].

У сучасному розумінні поняття «соціальний аніматор» відображає якісно нову грань професіограми педагога, особистість і діяльність якого спрямовані на розробку й реалізацію анімаційного проекту з метою активізації виховної, культурної та соціальної діяльності людей, сприяння взаєморозуміння, створення атмосфери толерантності, креативності в конкретній групі або конкретному

осередку, ініціювання до просоціальних дій, поліпшення умов і самого процесу соціалізації особистості в певному середовищі й у суспільстві в цілому [2, с. 80].

Соціальний аніматор покликаний не тільки виявляти проблемну ситуацію, в якій перебуває людина і допомагати у її розв'язанні через посередницьку діяльність (між людиною чи групою людей, які потребують соціально-педагогічної допомоги різного характеру, та соціальними інституціями, що безпосередньо займаються соціальною підтримкою), а насамперед – стимулювати, «надихати» особистість на саморозкриття, саморозвиток і самопомогу. Про фахівця, який володіє анімаційною культурою, можна говорити у випадку, коли особистості властивий певний рівень опанування знань, набуття вмінь їх реалізовувати, здатність до перетворювальної соціально-педагогічної практики на засадах анімаційної діяльності [2].

Як зазначає Л. Тарасов, соціальний аніматор, як «громадський лідер, здатний своїм прикладом надихати людей на утвердження духовних цінностей у повсякденному житті та діяльності», виявляється носієм певних внутрішніх якостей, котрі роблять його значущим для інших людей, фактором їхнього особистісного розвитку [4, с. 84].

Ключовим професійним завданням соціального педагога, який здійснює анімаційну діяльність, є створення умов для цікавої діяльності, стимулювання та залучення до неї дітей. При цьому варто врахувати, що соціальний аніматор сприймається як член групи, що бере участь у її житті, злився з нею, а не знаходиться поза чи поруч з нею. Він відповідає за соціальний і культурний розвиток та вдосконалення групи.

Активна діяльність педагога, який здійснює анімаційну діяльність, носить соціальний і виховний характер, забезпечує процес розвитку групи, колективу, його членів на рівні суспільних відносин (встановлення міжособистісних відносин між індивідами, між особистостями й різноманітними соціальними інститутами) і загальнокультурного становлення (формування культурних цінностей, залучення до творчої діяльності, гармонійної інтеграції із суспільством і світом засобами культури).

Соціальні аніматори, використовуючи різнопланові методики й інтерактивні технології в роботі з дітьми, підлітками, молоддю, дійсно реально спроможні підвищити потужність виховного впливу полікультурного соціуму, спираючись на принцип «соціального пробудження» внутрішнього світу і потенціалу особистості та її задіяність у колективній соціально корисній діяльності. Відтак, до методолого-технологічного апарату соціального аніматора доцільно вводити, насамперед, тренінгові та ігрові методики, особистісно орієнтовані соціально-педагогічні технології, спрямовані на стимулювання дитини до самовираження в соціокультурному середовищі [2, с. 57].

Аніматор як соціальний педагог повинен уміти організувати найпростіший спектр традиційних національно-специфічних видів пізнавальної, ігрової, дозвоільної художньо-творчої діяльності, допомагати в проведенні дозвілля, родинних урочистостей і ритуалів, брати участь у плануванні і здійсненні заходів культурно-естетичного та художньо-творчого спрямування соціально-педагогічних, культурно-дозвоільних центрів, клубів за інтересами.

Професія аніматора, як бачимо, дуже складна, адже, він має бути компетентним у різних галузях соціальної діяльності, освіченою людиною, вільно орієнтуватися в різних культурно-етнічних, соціально-побутових умовах, володіти високим рівнем реагування на елементи традиційного спілкування і побуту, розуміти тонкощі національної культури і мистецтва, традиції та звичаї різних народів, країни, мешканців свого району, села, міста, розуміти етнічні настрої і релігійні почуття людей у різних соціально-психологічних ситуаціях, а також вміти тактовно реагувати на своєрідність цих реакцій, спонукати до виявлення взаємоповаги оточуючих тощо.

Водночас у професійній діяльності соціальний аніматор реалізує й такі специфічні функції, як:

– діагностичну (аналіз та оцінка соціальних процесів, які

відбуваються в колективі, особливостей і проблематики його функціонування; вивчення, аналіз та оцінка життєвої ситуації, здібностей і схильностей конкретної особистості);

– прогностичну (прогнозування, програмування та проектування шляхів розв'язання соціально-педагогічних проблем дітей і молоді);

– організаторську (організація процесу надання соціальних послуг, проведення культурно-масових заходів, стимулювання дітей і підлітків до самоорганізації та самопомоги);

– посередницьку (посередництво у вирішенні міжособистісних конфліктів);

– пропагандистську (реалізація пропаганди активного способу життя, культури просоціального міжособистісного спілкування);

– профілактичну (попередження негативних соціальних явищ);

– соціально-педагогічну (посилення соціально-виховного та культурного потенціалу колективу, сприяння позитивній соціалізації дітей через усунення негативних факторів, які можуть впливати на неї, створення умов для всебічного розкриття, розвитку та реалізації особистісного потенціалу дітей і підлітків);

– інформативно-освітню (надання необхідної інформації просвітницького характеру, навчання волонтерів для соціально-педагогічної анімаційної роботи з дітьми та молоддю) [2, с. 63].

Однак провідна функція соціального аніматора полягає у соціальній інтеграції осіб, з якими він працює. Так, особливої значущості у цьому плані набуває соціальна анімаційна робота з проблемними і соціально вразливими категоріями дітей («дітьми вулиці», делінквентними підлітками, педагогічно занедбаними дітьми, дітьми з неблагополучних сімей тощо). Соціальний аніматор концентрується не лише на потребах усього колективу, групи або окремих її представників, але й намагається через процес творчості «оживити душу», розширити сферу емоційного сприйняття, допомогти відкритися до змін.

Проте існують інші погляди на професійне призначення соціального і соціокультурного аніматора. Так, наприклад, А. Мішо вважає, що аніматор виконує не стільки терапевтичні функції, скільки сприяє поліпшенню зв'язків і відносин між вихрими дітьми, медичним персоналом та сім'ями; а головними завданнями соціального аніматора є розвиток, організація і реалізація проектів з метою покращення процесів соціалізації та автономізації особистості.

Для визначення стану підготовки фахівця до анімаційної діяльності доцільно сформувати уявлення щодо тих знань та вмінь, якими повинен володіти аніматор для успішного виконання своїх обов'язків. Для цього, перш за все, треба проаналізувати загальні вимоги, які пред'являють до соціальних аніматорів. Серед них: вміння створювати сімейну атмосферу, атмосферу радості та дружби; здатність до комунікації з будь-якою категорією людей; знання організації всіх способів дозвілля; знання однієї, а краще декількох іноземних мов; освіченість, чесність, дисциплінованість, надійність, талановитість, привітність і усмішлівість; здатність працювати в команді; здатність пристосовуватися при зміні роботи до різноманітних непередбачуваних ситуацій; вміння отримувати задоволення від роботи; володіння психічним і фізичним здоров'ям, відсутність хронічних захворювань, алергії на сонце [3, с. 45-46].

Проведений аналіз наукової літератури показує, що для практичної діяльності педагогів-аніматорів особистісно і професійно значущими є:

– схильність до організаторської діяльності (вміння формувати колектив – «команду»; делегувати частину своїх повноважень іншим лідерам, не втрачаючи при цьому контролю за ситуацією; розкривати творчий потенціал людини, ініціювати її на просоціальні дії);

– відповідальність;

– готовність до творчості (здатність креативно використовувати теоретичні та практичні професійно значущі знання, творчо підходити до вирішення професійних завдань, постійно оволодівати новаторськими методиками професійної

роботи);

- вміння володіти собою (витримка, культура вияву емоційних реакцій, терпіння, здорове ставлення до критики, здатність до самоаналізу);
- комунікабельність (інтерес до спілкування з людьми, вміння легко входити у контакт і підтримувати його, доброзичливість, спрямування на співпрацю);
- оптимізм (здатність вірити в успіх, уміти формувати у людей оптимістичне ставлення до життя);
- висока працездатність;
- розвинута уява, схильність до творчості, винахідливість;
- лабільність (швидке і якісне засвоєння нових знань і вмінь);
- необхідний і достатній рівень мовленнєвої культури.

Висновки й перспективи подальших досліджень. Отже, безперечно, соціальний аніматор є важливим суб'єктом соціокультурної діяльності, який прагне привернути увагу дітей (людей), їх інтерес до різних культурних і соціальних центрів, розробляє індивідуальні та колективні анімаційні програми (акції) з метою залучення представників різних соціальних груп до активної участі, отримання позитивного настрою та самопочуття, самоактуалізації, самореалізації, нейтралізації негативних наслідків суспільного життя. Перспектива подальших досліджень вбачається у розкритті педагогічного потенціалу новітніх форм соціальної анімації, визначенні пріоритетних моделей їхньої методичної організації, які б задовольнили більшість вимог до організації соціокультурної діяльності різних груп населення.

Список використаних джерел

1. Бочарова В.Г. Профессиональная социальная работа: личностно ориентированный подход : [моногр.] / В.Г. Бочарова. — М. : Институт педагогики социальной работы РАО, 1999. — 184 с.
2. Лесіна Т. М. Соціально-педагогічні умови стимулювання майбутніх соціальних педагогів до анімаційної діяльності : дис. ...кандидата пед. наук : 13.00.05 «Соціальна педагогіка» / Т. М. Лесіна. – Луганськ, 2009. – 253 с.
3. Соціокультурна анімація: методичні рекомендації для студентів спеціальності 231 Соціальна робота / Г. М. Олійник, О. Л. Главатська; за ред. проф. В. А. Поліщук. – Тернопіль: Вектор, 2019. – 122 с.
4. Тарасов Л. В. Формирование жизненной стойкости инвалидов в процессе социокультурной анимации в учреждениях культуры : дисс. ... кандидата пед. наук: 13.00.05 / Тарасов Леонид Викторович. – М., 2005. – 192 с.
5. Poujol G. Guide de l'animateur socio-culturel. – Dunod, Paris, 2000. – 127 p.
6. Dumazadier J. Revolution culturelle du temps libre. 1968-188. - Paris: Meridiens Klincksieck, 1988. - P.24.

References

1. Bocharova V.G. 1999. *Professional'naya sotsial'naya rabota: lichnostno oriyentirovanny podkhod* [Professional social work: a personality-oriented approach]: Moskva. Institut pedagogiki sotsial'noy raboty RAO. 184 s.
2. Lesina, T. M. 2009. *Sotsial'no-pedahohichni umovy stymulyvannya maybutnikh sotsial'nykh pedahohiv do animatsiynoi diyal'nosti* [Social and pedagogical conditions for stimulating future social educators to animation] dys. ...kandydata ped. nauk : 13.00.05 «Sotsial'na pedahohika». Luhans'k, 253 s.
3. Oliynyk, H. M., Hlavats'ka, O. L. and Polishchuk, V. A. 2019. *Sotsiokul'turna animatsiya: metodychni rekomendatsiyi dlya studentiv spetsial'nosti* [Socio-cultural Animation: Guidelines for Students in the Specialty 231 Social Work]. Ternopil': Vektor. 122 s.
4. Tarasov, L. V. 2005. *Formyrovanye zhyznennoy stoykosti ynyvalydiv v protsessе sotsyokul'turnoy anymatsyy v uchrezhdenyyakh kul'tury* [Formation of the vitality of people with disabilities in the process of sociocultural animation in cultural institutions]: dis ... kand. ped. nauk. 13.00.05. Moskva. 192 s.
5. Poujol G., 2000, Guide de l'animateur socio-culturel, Paris, Dunod.
6. Dumazadier J., 1988. Revolution culturelle du temps libre. 1968-188., Paris: Meridiens Klincksieck, pp. 24.

В статтє раскрыто содержание понятия «социальный аниматор». Научная новизна исследования заключается в определении теоретико-методологических основ социального аниматора как субъекта социально-культурной деятельности. Авторами исследовано, что социальный аниматор имеет целью социокультурное формирования личности - привлечение к новым культурных ценностей, социальных и культурных норм и тому подобное. Проанализированы общие требования, предъявляемые в профессиональной работе в социальных аниматоров. Применены общенаучные и специальные методы исследований: анализ, синтез, систематизация, обобщение психолого-педагогической и учебно-методической литературы с целью комплексного изучения различных взглядов по исследуемой проблеме, определение основных понятий исследования.

Ключевые слова: аниматор, социальный педагог, социальный аниматор, социокультурная деятельность, специалист анимационной деятельности.

The subject of socio-cultural activity is a social animator, perceived as a member of the group participating in its life and not just passively observing its functioning; responsible for the cultural and social improvement, conditions under which a person would be attracted to the knowledge of cultural; helps establish positive relationships; stimulates creative activity. Social animators works in the field of culture, school aesthetic care and leisure facilities for children and young people, social services, rehabilitation centers. The main function of a social animator is to organize cultural, meaningful leisure by engaging citizens in the communication process; practical work in social services, rehabilitation centers, health facilities, for children for the purpose of aesthetic development, the formation of social behavior, health-healing, positive consciousness, psychology and training. V. Bocharova, I. Bulgina, B. Wolfov, T. Halperina, Yu. Zhukov, V. Quarterly, V. Kiselev, N. Kiseleva, Y. Krasilnikova, L. Kurilo, F. Lavrov, Ye. Manbekova are the foreign scientists exploring various aspects of the activity. In the national science this problem is poorly researched and animation is mostly understood in the context of leisure direction (O. Bezpalko, M. Holovaty, A. Kapska, M. Panasyuk and others). Social animator does not act as a peer leader but as a consultant, advisor or assistant, which helps create the conditions for awakening thoughts, decision-making and action. It is determined that in the professional activity the social animator implements specific functions, namely: diagnostic, prognostic, organizing, mediating, propaganda, preventive, social-pedagogical, informative-educational. It has been researched that the social animator aims at socio-cultural formation of the personality under new cultural values, social and cultural norms, etc., which are not included in the school curriculum. The general requirements that are put forward in the professional work of social animators have been analyzed. It has been emphasized that social groups which need the help of a social animator are: children left without parental care, migrants, at risk peers, people of elderly age and with disabilities.

Key words: animator, social pedagogue, social animator, sociocultural activity, animation specialist.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>